

УДК 005.591.6:658.8:378

DOI: 10.33813/2224-1213.21.2019.13

Коваль Олена Миколаївна,

кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії, Національний університет біоресурсів і природокористування України
ORCID 0000-0001-6131-9638
koval.o.m@nubip.edu.ua

Ільїна Ксенія Сергіївна, студентка,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Фефелова Анастасія Артемівна,

студентка, Національний університет біоресурсів і природокористування України

ІНВЕСТИЦІЇ В МАРКЕТИНГ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Мета статті полягає в дослідженні стану та перспектив розширення інвестицій в маркетинг вищої освіти і адаптації до кон'юнктурних коливань сфери ринку освітніх послуг. **Методологія** дослідження побудована на методах наукового абстрагування при визначенні компонентів ринку, порівняльному аналізі світового досвіду і вітчизняних джерел фінансування закладів вищої освіти, аналізі структури видатків на освіту в державному бюджеті країни, монографічному методі дослідження стану і вдосконалення конкурентоспроможності вітчизняних закладів вищої освіти, аналізу і синтезу статистичної інформації. **Наукова новизна** проведеного дослідження в тому, що науково обґрунтовано стан джерел фінансування закладів вищої освіти, проаналізовано альтернативні інструменти фінансування інвестицій в маркетинг галузі освітніх послуг, окрес-

лено напрями підвищення конкурентоспроможності учасників ринку. **Висновки.** Серед інших важливим напрямком інвестиційної моделі розвитку Європейсько-го Союзу визначено дослідження, інновації та діджиталізацію в проєктах маркетингу наукових досліджень, а також фінансування проєктів у галузі навичок, освіти, навчання, соціальних інновацій. Реформа вищої освіти в Україні спрямована на інтеграцію у Європейський простір вищої освіти та дослідницький простір на основі конкурентоспроможної національної системи вищої освіти. Розширення міжнародної діяльності вітчизняних закладів вищої освіти має за мету впровадження сучасних світових тенденцій інвестицій в маркетинг вищої освіти.

***Ключові слова:** інвестиційна модель, ендавмент-фонди, екстеншн сервіс, маркетинг вищої освіти*

Коваль Елена Николаевна,

*кандидат экономических наук, доцент кафедры экономической теории,
Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины*

Ильина Ксения Сергеевна,

студентка НУБиП Украины

Фефелова Анастасия Артёмовна,

студентка НУБиП Украины

Инвестиции в маркетинг высшего образования

Цель статьи заключается в исследовании состояния и перспектив расширения инвестиций в маркетинг высшего образования и адаптации к конъюнктурным колебаниям сферы рынка образовательных услуг. **Методология исследования** построена на методах научного абстрагирования при определении компонентов рынка, сравнительном анализе мирового опыта и отечественных источников финансирования высших учебных заведений, анализе структуры расходов на образование в государственном бюджете страны, монографическом методе исследования состояния и совершенствования конкурентоспособности отечественных высших учебных заведений, анализа и синтеза статистической информации. **Научная новизна** проведенного исследования в том, что научно обоснованно источники финансирования высших учебных заведений, проанализированы альтернативные инструменты финансирования инвестиций в маркетинг области образовательных услуг, определены направления повышения конкурентоспособности участников рынка. **Выводы.** Среди других важным направлением инвестиционной модели развития Европейского Союза определены исследования, инновации и диджитализация в проєктах маркетинга научных исследований, а также финансирование проєктов в области навыков, образования, обучения, социальных инноваций. Реформа высшего образования в Украине направлена на интеграцию в Европейское пространство высшего образования и исследовательское пространство на основе конкурентоспособной национальной системы высшего образования. Расширение международной деятельности отечественных высших учебных заведений имеет целью внедрения современных мировых тенденций инвестиций в маркетинг высшего образования.

***Ключевые слова:** инвестиционная модель, эндавмент-фонды, экстеншн сервис, маркетинг высшего образования*

Koval Elena,

*PhD in Economics, Associate Professor, Department of Economic Theory,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine*

Ilyina Ksenia,

a student of NULES of Ukraine

Fefelova Anatasia,

a student of NULES of Ukraine

Investing in higher education marketing

The aim of the article is to research the state and prospects of expanding investments in the marketing of higher education and adapting to the fluctuations in the educational services market. **The research methodology** is based on the methods of scientific abstraction in determining the components of the market, comparative analysis of the world experience and domestic sources of the higher education institutions financing, analysis of the expenditures structure on education in the state budget of the country, monographic method of the studying the state and improving of the competitiveness in domestic institutions of higher education, statistics information. **The scientific novelty** of the conducted research is that the state of financing of higher education institutions is scientifically substantiated, alternative instruments of financing of investments in marketing of educational services are analyzed, directions of increase in competitiveness of market participants are outlined. **Conclusions.** Among other important areas of the European Union's investment model are research, innovation and digitization in research marketing projects, as well as the financing of projects in the fields of skills, education, training and social innovation. Higher education reform in Ukraine aims to integrate into the European higher education area and the research area on the basis of a competitive national higher education system. Expanding the international activity of domestic higher education institutions is aimed at introducing modern global trends of the investment in higher education marketing.

Keywords: *investment model, endowment funds, extension service, higher education marketing.*

Актуальність теми дослідження. Основним принципом функціонування системи вищої освіти в Україні визначено автономію закладу вищої освіти, тобто самостійність, незалежність і відповідальність закладу вищої освіти у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів у межах [1]. Системна трансформація вищої освіти поставила ряд запитань в умовах інтеграції вищої освіти і науки в Європейське співтовариство, зокрема, фінансування. Інноваційне середовище визначає об'єктивну необхідність адаптації інвестиційного процесу до вимог сьогодення і підвищення рівня життя населення країни. Задоволення потреб особистості і суспільства, узгодження індивідуальних, колективних і суспільних інтересів в умовах ринкової економіки можливе за умов менеджменту і маркетингової діяльності в галузі.

Аналіз досліджень і публікацій. Сучасні реалії суспільного розвитку характеризуються діджиталізацією (від англ. Digitalization) – перетворення даних у цифрову форму. Праці вітчизняних вчених присвячені цій тематиці досліджень. Так, необхідність побудови електронної науково-навчально-дорадчої системи (e-Екстеншн) для інформаційної підтримки сільськогосподарських виробників, населення та розвитку сільських територій України на основі використання новітніх комп'ютерних технологій висвітлено М.З. Швиденко (2014). В результаті впровадження електронної системи «e-Дорада» (<http://edorada.org/>) вирішено ряд питань, зокрема: задоволення потреб користувачів, які хочуть отримати необхідну інформацію «у будь-якому місці та у будь-який час», надаючи їм швидкий доступ до організованих ресурсів персоналізованого доступу; на основі за-

стосування сучасних інтернет-технологій надається виважена оперативна інформаційна підтримка сільськогосподарських користувачів України, створено спільноти користувачів шляхом організації дискусійних груп; інформаційні бази знань та сервіси системи доступні через Інтернет для широкої аудиторії веб-користувачів; система забезпечує різні канали поширення інформації: веб-ресурси, відповіді on-line, тематичні дискусійні групи і навчальні модулі, інформаційні бюлетені [2].

За висновками Кожем'якіної С.М. (2016), найбільше змін потребує структура інвестицій у сферу вищої освіти. Це зумовлено тим, що в зарубіжних країнах частка інвестиційних ресурсів бізнес-структур і роботодавців для підготовки спеціалістів становить 10–30 %, а в Україні – на рівні лише 1–2 %. Зокрема, у Швеції держава фінансує 91,6 % інвестицій і 0,1 % студентів, а 8,3 % у розвиток вищої освіти вкладає бізнес. У Південній Кореї держава фінансує 28 %, у рівній мірі з бізнесом, а студенти самофінансують своє навчання на 43 %. У Канаді державні витрати на вищу освіту більші у порівнянні з бізнесом: 62,4 % і 20 % відповідно і 17,7 % інвестицій – за рахунок студентів [3]. Наведені дані підтверджують соціальну спрямованість ринку освітніх послуг в Україні.

Поширеним інструментом фінансування в світі є ендавмент-фонди, сутність яких Шевченко Л. (2015) визначає як ресурсний капітал, який надається пожертвувачами у вигляді грошових або інших ресурсів на безоплатній основі для фінансування статутних потреб і діяльності неприбуткових організацій – закладів освіти, медицини, культури, релігійних або спортивних організацій. У галузі освіти найбільшими ендавмент-фондами є шість американських університетів – Гарвард, Єль, Техаський університет, Стенфорд, Принстон і Масачусетський технологічний інститут (МТІ) – на кінець 2014 фінансового року ендавмент-фонди мали понад \$10 млрд кожний. Європейські лідери ендавментів-Кембридж – 4,3 млрд фунтів стерлінгів та Оксфорд – 3,3 млрд фунтів стерлінгів [4].

Поділяємо висновки вченого Коляди Т.А. (2018) про те, що фінансування гарантованих суспільних послуг має здійснюватися за рахунок державних страхових програм та/або коштів державного бюджету. «Помилковою є думка, що суспільні блага та послуги можуть фінансуватися за рахунок коштів місцевих бюджетів» [5]. Відповідно до Конституції, в Україні відповідальність за добробут громадян несе уряд, і ця відповідальність не може бути покладена на індивіда, приватну корпорацію або територіальну громаду.

Питання фінансування екстеншн сервісу в США досліджено в праці Кальної-Дубінюк Т.П. і Джонсон С. (2018), зокрема, акцентовано увагу на зміні витрат на послуги з державних переважно на приватні. Автори зазначають такі джерела фінансування: плата за послуги екстеншн, збільшення грантів та контрактів, залучення благодійних подарунків до місцевого екстеншн офісу, представники громад пропонують підтримку таким службам у результаті наближення послуг екстеншн до споживачів, тобто жителів сільської місцевості. «Потрібна нова модель фінансування, модель, яка більше відповідає змінам між приватним і державним фінансуванням сис-

теми «освіта», яка, якщо розглядати її в широкому розумінні, передбачає освіту практиків і громадян, а також студентів» [6].

Важливим критерієм доцільності фінансування закладів вищої освіти є ефективність інвестицій. Аналіз економічної ефективності вищої освіти проведено науковцями Мойсеєнко І.П. і Гринькевич О.С. (2018). Вони підкреслюють, що поряд із очевидними перевагами економічного характеру (насамперед, вартісна оцінка витрат і вигод) концепція аналізу ефективності вищої освіти на основі методики «витрати – вигоди» має низку обмежень у застосуванні. Вони зумовлені тим, що більші доходи пов'язані не лише з наявністю в особи вищої освіти, а й із рівнем її соціального капіталу, добробутом домогосподарства, кон'юнктурою попиту на ринку праці на різні типи професій, достовірністю даних про доходи населення з різним рівнем освіти у сфері формальної і неформальної зайнятості [7]. Названі характеристики впливають на маркетинг вищої освіти і добробут населення.

Мета дослідження полягає в дослідженні стану та перспектив розширення інвестицій у маркетинг вищої освіти і адаптації до кон'юнктурних коливань сфери ринку освітніх послуг.

Виклад основного матеріалу. Дослідження зміни витрат на освіту (за функціональною класифікацією) у структурі видатків Державного бюджету України проявляють тенденцію до скорочення питомої ваги цієї статті (код бюджетної класифікації 0900) з 6,67 % у 2014 р. до 4,77 % у 2019 р., проте витрати у вартісному виразі збільшились за даний період з 28677,9 млн грн до 40006,8 млн грн відповідно [8].

За даними Міністерства фінансів України, у 2018 р. у 176 закладах вищої освіти навчалося 347 тис. студентів за державним замовленням, при цьому частка студентів за держзамовленням становила 51,7 %. Сукупні видатки державного бюджету (загальний фонд) на оплату послуг з підготовки фахівців – 16 млрд грн [9].

Державним бюджетом на 2019 рік вперше передбачено кошти для базового фінансування науки в закладах вищої освіти – 100 млн гривень, які можуть отримати за результатами атестації відповідних напрямів: аграрні науки та ветеринарія, воєнні науки та національна безпека, гуманітарні науки та мистецтво, суспільні науки, біологія та охорона здоров'я, математичні науки та природничі науки, технічні науки [9]. Так, напрями, які будуть атестовані за найвищим рівнем, отримують передбачені бюджетом кошти на базове фінансування науки, а саме – на проведення пріоритетних досліджень, оновлення обладнання, зарплату технічного персоналу і дозволять університетам формувати довгострокову політику досліджень.

Український фонд стартапів у 2019 році розпочав прийом заявок на фінансування стартапів на початкових стадіях розвитку pre-seed, які можуть отримати грант на суму 25 тис. дол., стартапи на стадії seed – відповідно 50 тис. доларів. На наступний рік уряд планує збільшення капіталу Фонду на 50 млн грн, і загальна сума підтримки інноваційних ініціатив становитиме 440 млн грн. Пріоритети надано орієнтації вітчизняного бізнесу на світові ринки, доходності, інноваційні ІТ, тобто високотехнологічним проектам.

За даними Міністерства освіти і науки, українські установи і організації з кожним роком беруть все активнішу участь у програмі

«Горизонт 2020». Починаючи з 2014 року і дотепер, за підсумками 446 конкурсів для 117 українських організацій-учасників програми «Горизонт 2020», передбачено фінансування у сумі 17,232 мільйонів євро для 90 проектів, 9 з яких координуються українськими організаціями. За цей час 1190 українських установ та організацій підготували та подали на розгляд 915 проектних пропозицій. Загальна вартість проектів, у яких беруть участь 117 українських організацій, – 465.851.011 євро [10]. Крім того, вчені вищих навчальних закладів беруть участь у двосторонніх проектах наукового співробітництва в рамках міждержавних угод.

Досвід європейських країн показав необхідність тіснішої взаємодії між закладами вищої освіти і суспільством, національними інтересами і потребами. З цією метою влада спрощує систему впровадження результатів наукових досліджень і надає інституціям вищої школи фінансову підтримку у встановленні різних форм партнерства. Зокрема, у Бельгії, Нідерландах, Фінляндії, Швеції та Норвегії взаємодія з суспільством є важливим пріоритетом поряд з навчальною і дослідницькою діяльністю. Так, центральна влада в Естонії, Франції, Португалії, Фінляндії і Швеції надає фінансові стимули для створення багатостороннього партнерства між університетами, дослідницькими інститутами, місцевою владою та приватними компаніями [11]. Такі тенденції є необхідною умовою ефективного розвитку ринку освітніх послуг і поширення знань у економічну діяльність суспільства.

Інвестиційна модель Європи або план Юнкера (InvestEU Programme, the Juncker Plan) на 2021 – 2027 рр. орієнтований на такі основні напрями: 1) підтримка інфраструктури в галузі стійкої енергетики, цифрового зв'язку, транспорту, кругової економіки або економіки замкнутого циклу, води, відходів та іншої інфраструктури довкілля; 2) дослідження, інновації та діджиталізація в проектах по просуванню результатів досліджень на ринок, діджиталізація промисловості, розширення масштабів великих інноваційних компаній, штучний інтелект; 3) малі та середні підприємства, а саме проекти, які спрямовані на полегшення доступу до фінансування для малих та середніх компаній, невеликих компаній із середньою капіталізацією; 4) соціальні інвестиції і навички, зокрема, фінансування проектів у галузі навичок, освіти, навчання, соціальне житло, школи, університети, лікарні, соціальні інновації, охорона здоров'я, довгострокова допомога та доступність, соціальні підприємства, мікрофінансування, інтеграція мігрантів, біженців та вразливих людей [12]. Очікується, що у період з 2021 по 2027 рік InvestEU залучить щонайменше 650 млрд євро інвестицій.

Міжнародне співробітництво навчально-наукової лабораторії економічної теорії та біоекономіки, що діє в структурі факультету аграрного менеджменту Національного університету біоресурсів і природокористування України (НУБіП України) з керівником магістерської програми Master of International Agriculture Program доктором Шіда Растегарі Хеннебері, професором-регентом кафедри економіки сільського господарства Державного університету штату Оклахома, США (Oklahoma State University), спрямоване на адаптацію

навчальної, наукової роботи та екстейшн сервісу до світових стандартів. Так, Державний університет штату Оклахома (Oklahoma State University (OSU)) – це землевпорядна установа, в якій налічується понад 35 000 студентів у системі п'яти кампусів, заснований 25 грудня 1890 року. Місія університету реалізовується за підтримки та внесків державних, федеральних та приватних дослідників.

Екстеншн спрямовано на те, щоб озброїти людей інформацією, розумінням та вміннями, які вони можуть використовувати для покращення рівня життя. Викладачі та спеціалісти Кооперативу екстеншн служби в Оклахомі (Oklahoma Cooperative Extension Service) розробляють науково-орієнтовані освітні програми, щоб допомогти штату вирішувати місцеві проблеми, розвивати лідерство та розумно управляти ресурсами. Аналогічні функції покладено на громадську організацію «Київська обласна сільськогосподарська дорадча служба Національного університету біоресурсів і природокористування України».

У 2018 році 64 % бюджету надійшло з державних фондів, близько 16 % – з фінансування округу та 16 % – з федеральних асигнувань. Бюджет за агентствами Оклахоми у 2018 фінансовому році становив 97,7 млн дол. з такою структурою: сільськогосподарська експериментальна станція – 48 млн дол., кооператив екстеншн сервісу – 38,7 млн дол., коледж сільськогосподарських наук та природних ресурсів – 11 млн дол. Отже, структура за напрямками: дослідження – 49,1 %, екстеншн – 39,6 %, навчання – 11,3 %. Джерелами фінансування визначено: державні асигнування – 42,54 млн дол., федеральні асигнування – 16,19 млн дол., плата за програмами – 2,29 млн дол., ендавмент або спонсорська допомога – 4 млн дол., гранти та договори – 23,98 млн дол., загальне фінансування університету – 8,7 млн дол. [13].

Динаміка основних надходжень Оклахомського кооперативу екстеншн сервісу за період з 2004 року характеризується поступовим збільшенням федеральних асигнувань, особливо в 2008–2009 рр., і станом на 2018 фінансового року знаходяться на рівні 22 млн доларів, що є основним джерелом фінансування. Сферами впливу екстеншн-сервісу є громади, здоров'я і добробут населення, вирощування сільськогосподарських культур і тварин, харчова безпека, вода. Основні методи, які використовують у діяльності, – це конференції, семінари, школи, курси, місцеві і регіональні зустрічі, інформаційні бюлетні, прес-релізи, веб-сайти, інтернет-курси, соціальні медіа і особисті зустрічі.

В умовах вільної конкуренції на ринку освітніх послуг виключне значення набуває конкурентоспроможність закладів вищої освіти. Особливість освітніх послуг в тому, що вони мають як суспільну, так і приватну корисність, що визначає особливості інвестицій. Попит на освітні послуги зазнає кон'юнктурних коливань під впливом макроекономічних чинників економіки країни: національний дохід, кількість населення в країні, міграційні процеси, інфляція і купівельна спроможність, фінансова політика держави, а також соціальні і культурні чинники. Пропозиція на ринку освітніх послуг визначається наявними навчальними закладами вищої освіти різних форм

власності і диференціацією послуг. Крім того, держава визначає пріоритети, формуючи обсяги державного замовлення.

Конкурентоспроможність закладів вищої освіти характеризує його потенціал і адаптивність до змін на ринку. Маркетологи застосовують наступні методи оцінювання рівня конкурентоспроможності [14]. Першим є метод порівняльних переваг, за якими країна спеціалізується на виробництві й експорті тих товарів, які їй обходяться відносно дешевше, й імпортує тих, які в інших країнах порівняно дешевші. На цьому принципі відбувається розміщення галузевого виробництва в рамках світового ринку. Другим методом вчені називають метод рівноваги фірм і галузі, коли у виробника не існує стимулів для зміни обсягів виробництва і кожний фактор використовується з найбільшою продуктивністю. Названий метод є проявом механізму дії закону вартості в умовах міжгалузевої конкуренції.

За структурно-функціональним методом на інтенсивність конкуренції впливають потенційна місткість ринку, відсутність бар'єрів для входу в галузь, структура галузі, вид товару, можливість технологічних нововведень, економія на масштабі, диверсифікованість. В умовах посилення міжнародної конкуренції на аналізованому ринку освітніх послуг важливо оптимально поєднати надання освітніх послуг з науковою дослідницькою діяльністю.

Міжгалузева інтеграція на основі інновацій у масштабах національної економіки має потенціал підвищення ефективності і прибутковості закладів вищої освіти і розвитку дослідницької інфраструктури, сукупності засобів, ресурсів та пов'язаних з ними послуг, які використовуються науковим співтовариством для проведення досліджень на найвищому рівні, що охоплює найважливіші об'єкти наукового устаткування та обладнання або набори приладів, ресурси, що базуються на знаннях (колекції, архіви, депозитарії або банки даних наукової інформації), інфраструктуру, засновану на технології комунікацій (грід, комп'ютери, програмне забезпечення і мережевий зв'язок), та інші структури унікального характеру [15].

Вивчення досвіду Державного університету Оклахоми, США, показало важливість створення Асоціації державних і університетів земель (The Association of Public and Land-grant Universities (APLU) – науково-дослідної, політичної та пропагандистської організації, яка займається консультуванням роботи державних університетів у США, Канаді та Мексиці. До складу асоціації входять 243 державні науково-дослідні університети, земельні установи, державні університетські системи та асоційовані організації [16]. Вважаємо такий досвід перспективним напрямом об'єднання учасників ринку освітніх послуг в Україні.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що основним джерелом фінансування закладів вищої освіти є держаний бюджет. Досвід країн Європейського союзу і США свідчить про значний вплив приватних інвестицій та фінансування проектів на замовлення зацікавлених учасників ринку. Вагомі обсяги грошових ресурсів зосереджені в ендаумент-фондах провідних університетів, що складає альтернативу бюджету та плати за послуги домогосподарств. Перспективними напрямками інвестицій є грантові заявки та

міждержавні програми, темпи залучення яких в Україну обмежені рядом чинників, зокрема, Україна бере участь у Програмі Європейського Союзу «Горизонт 2020» в якості асоційованої країни.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#n6>

2. Швиденко М. З. Створення електронної науково-навчально-дорадчої системи (е-Екстеншн) для інформаційної підтримки сільськогосподарських виробників, населення та розвитку сільських територій України / М. З. Швиденко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – 2014. – Вип. 200(2). – С. 263-269.

3. Кожем'якіна С.М. Інвестиції в сферу вищої освіти України: необхідність структурних змін / С. М. Кожем'якіна // Ефективна економіка. – 2016. – № 7. URL :

<http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5064>

4. Шевченко Л. Ендавмент-фонди в інвестиційній стратегії зарубіжних університетів / Л. Шевченко // Україна: аспекти праці. – 2015. – № 1. – С. 8–16.

5. Коляда Т.А. Державний бюджет України на 2018 рік: особливості формування та перспективи виконання / Т.А. Коляда // Бізнес-інформ. – 2018. – № 4. – С. 267 – 274.

6. Kalna-Dubinyuk T., Johnson S. Development and innovation of extension system in the USA and Ukraine. / T.Kalna-Dubinyuk., S. Johnson // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – 2018. – Вип. 284. – С. 269–275.

7. Мойсеєнко І.П. Економічна ефективність вищої освіти в Україні / І.П. Мойсеєнко, О.С. Гринькевич // Соціально-правові студії. 2018. Випуск 1. С. 80-87.

8. Офіційний сайт МінфінМедіа. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/2014/>

9. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL : <https://www.kmu.gov.ua>

10. Міністерство освіти і науки України. Офіційний сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/gorizont-2020>

11. Вербицька А.В. Фінансування вищої освіти країн Європейського Союзу: стратегічні пріоритети державної політики / А.В. Вербицька // Держава та регіони. – 2016. – № 2. – С. 49–54.

12. European Commission. What'snext? The Invest EUProgramme (2021-2027). URL : https://ec.europa.eu/commission/priorities/jobs-growth-and-investment/investment-plan-europe-juncker-plan/whats-next-investeu-programme-2021-2027_en

13. Henneberry, Sh.R. (2019, June). Teaching, Research, and Extension at Oklahoma State University. Proceeding from NULES Meeting 2019, Kiev, Ukraine.

14. Маркетинг : Навчальний посібник / С. І. Чеботар, Я. С. Ларіна, О. П. Луцій, М. Г. Шевчик, Р. І. Буряк, С. М. Боняр, А. В. Рябчик, О. М. Прус, В. А. Рафальська – Київ «Наш час», 2007.- 504 с.

15. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

16. Association of Public and Land-grant Universities (APLU). URL : <https://aplu.org/>

References

1. **The Law of Ukraine “On Higher Education”**. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#n6> [in Ukrainian]
2. **Shvidenko, M.Z.** (2014) Creation of electronic scientific-educational-advisory system (e-Extension) for informational support of agricultural producers, population and development of rural territories of Ukraine / M.Z.Shvidenko // Scientific Bulletin of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Series: Economics, Agrarian Management, Business. – 2014. – Issue. 200 (2). – P. 263-269. [in Ukrainian]
3. **Kozhemyakina, S.M.** (2016) Investments in Higher Education in Ukraine: The Need for Structural Change / S.M.Kozhemyakin // Effective Economics. – 2016. – № 7. URL:<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5064> [in Ukrainian]
4. **Shevchenko, L.** (2015) Endowment funds in the investment strategy of foreign universities / L. Shevchenko // Ukraine: aspects of work. – 2015. – № 1. – P. 8–16. [in Ukrainian]
5. **Christmas, T.A.** (2018) State Budget of Ukraine for 2018: Peculiarities of Formation and Prospects for Implementation / T.A. Christmas // Business Inform. – 2018. – № 4. – P. 267 – 274. [in Ukrainian]
6. **Kalna-Dubinyuk, T., Johnson S.** (2018) Development and innovation of extension system in the USA and Ukraine. / T.Kalna-Dubinyuk., S. Johnson // Scientific Bulletin of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Series: Economics, Agrarian Management, Business. – 2018. – Issue. 284. – P. 269-275. [in Ukrainian]
7. **Moiseenko, I.P.** (2018) Economic efficiency of higher education in Ukraine / I.P.Moiseenko, O.S.Grinkevich // Social law studios. 2018. Issue 1. P. 80-87. [in Ukrainian]
8. **The official website of the Ministry of FinanceMedia.** URL: <https://index.minfin.com.ua/en/finance/budget/gov/expense/2014/>
9. **Government portal.** The only web portal of the executive bodies of Ukraine. URL: <https://www.kmu.gov.ua> [in Ukrainian]
10. **Ministry of Education and Science of Ukraine.** Official site. URL: <https://mon.gov.ua/en/tag/gorizont-2020>[in Ukrainian]
11. **Verbitskaya, A.V.** (2016) Financing Higher Education in the European Union: Strategic Priorities of Public Policy / A.V. Verbitskaya // State and Regions. – 2016. – № 2. – C. 49-54. [in Ukrainian]
12. **European Commission.** What’s next? The InvestEU Program (2021-2027). URL: https://ec.europa.eu/commission/priorities/jobs-growth-and-investment/investment-plan-europe-juncker-plan/whats-next-investeu-programme-2021-2027_en
13. **Henneberry, Sh.R.** (2019, June). Oklahoma State University Teaching, Research, and Extension.Proceeding from NULES Meeting 2019, Kiev, Ukraine.
14. **Marketing: Textbook** / S.I.Chebotar, Ya. Larina, O.P. Lucius, M.G.Shevchyk, R.I.Buryak, S.M.Bonyar, A.V.Ryabchik, O.M. Prus, V.A.Rafalskaya – Kyiv “Our Time”, 2007.- 504 p. [in Ukrainian]
15. **Law of Ukraine “On Scientific and Scientific and Technical Activities”** URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19> [in Ukrainian]
16. **Association of Public and Land-grant Universities (APLU).** URL: <https://aplu.org/>